

شاخصه‌های زن تراز قرآن در اندیشه امام خامنه‌ای

مهديه جهانی^۱

چکیده

در طول تاریخ شخصیت و جایگاه زنان به پایین‌ترین درجه ممکن تنزل یافته بود، به طوری که موجودی به نام « زن » مایه شرمندگی و ننگ به شمار می‌آمد. اما اسلام و قرآن شخصیت از دست رفته زن را احیا کردند و او را سرمنشا خیر وبرکت نامیدند. در عصر ما نیز بر همگان روشن است که تبیین درست جایگاه و هویت زن، تاثیر زیادی در جامعه‌سازی دارد. مبنای این پژوهش « شاخصه‌های زن تراز قرآن در اندیشه امام خامنه‌ای » در سه بعد فردی، خانوادگی و اجتماعی است که مطالب آن به صورت کتابخانه‌ای و از روش توصیفی-تحلیلی گردآوری شده است. طبق یافته‌های تحقیق خودسازی، تقوا و حسن خلق در بعد فردی، همسرمداری، فرزند پروری و حفظ آرامش خانه در بعد خانوادگی و همچنین اشتغال، پیشتازی در میدان‌های علمی و فرهنگی و آگاهی از مسائل روز در بعد اجتماعی، جزو شاخصه‌های زن تراز قرآن و انقلاب می‌باشد.

واژگان کلیدی: امام خامنه‌ای، تراز، زن، شاخصه، قرآن.

۱. طلبه سطح دو غیر حضوری حوزه علمیه خواهران مرکز قم Mahdiah.jahani.۱۲@gmail.com

مقدمه

با ظهور اسلام مفاهیم انسانی دچار تغییراتی شد که یکی از این تغییرات، مسئله جایگاه زن در نظام هستی و حقوق و تکالیف وی می‌باشد. در آیین یهود و مسیحیت نگاه و رویکرد درستی نسبت به زن وجود نداشت چرا که او را موجودی پست و جنس دوم قلمداد می‌کردند. امروزه نیز، زن در فرهنگ غربی دارای هویت مشخص و مستقلی نیست و بیشتر به عنوان کالای مصرفی برای پولسازی و ارضای شهوات استفاده می‌شود. اما اسلام زن و مرد را در جایگاه انسانی همتراز می‌داند و معتقد است که هم زن و هم مرد می‌توانند مسیر رشد و کمال را طی کنند تا به سعادت برسند و برای مرد و زن تکالیف، حقوق و شاخصه‌های متفاوتی ارائه کرده است. اهمیت اسلام به زن و جایگاه وی تا حدی است که دو بانوی بزرگ یعنی حضرت آسیه (س) و حضرت مریم (س) را ستایش کرده و آن‌ها را الگو برای دیگران قرار داده است. لذا می‌بایست مشخص شود زن تراز قرآن دارای چه شاخصه‌ها و ویژگی‌هایی است.

اهمیت این مسئله نیز از آنجاست که زن محور خانواده محسوب می‌شود و دیگر افراد جامعه نیز از تربیت او بهره‌مند می‌شوند پس می‌توان گفت زنان عناصر جامعه‌ساز و تمدن‌ساز هستند. حال اگر این قشر دارای هویت و الگوی درست و مطابق با ارزش‌های دینی و ملی آن جامعه نباشند، مسلماً جامعه نیز از سمت و سویی که باید حرکت کند منحرف می‌شود. زنان عناصر انسان‌ساز هستند و تبیین دقیق و درست جایگاه و شاخصه‌های آن‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

پیشینه‌یابی

۱. « بانوی تراز در نهاد خانواده از دیدگاه اسلام و امامین انقلاب»، توران ملایی : در این مقاله شاخصه‌های یک بانوی تراز مسلمان در عنوان‌های همسری و مادری بررسی شده است تا با در نظر گرفتن این مولفه‌ها سلامت خانواده و به تبع آن سلامت جامعه تامین گردد.

۲. « زن تراز و مطلوب قرآنی و دینی براساس الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت»، شهناز عزیزی، ششمین همایش بین‌المللی مطالعات اجتماعی-تربیتی در جهان اسلام، سال ۱۳۹۹ : در این پژوهش با استناد به آیات، روایات و سیره رسول خدا (ص) و سخنان و سیره حکومتی امیرمومنان علی (ع) ، نگاه متعادل و متعالی اسلام به « بانوان» شخصیت و جایگاه آنان تبیین شده و در همین راستا به طور ضمنی برخی شبهات پیرامون نظرات امیرمومنان

(ع) در مورد زنان پاسخ داده شده و زن تراز و مطلوب قرآنی و دینی بر اساس الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت معرفی گردیده است.

۳. « شاخصه‌های زن مطلوب از منظر قرآن و عهدین » طاهره عبداللهی، نفیسه امیری دوماری ، دوفصلنامه تخصصی پژوهش‌های اسلامی جنسیت و خانواده، سال دوم، شماره سوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۸: در این پژوهش با استفاده از قرآن و عهدین، به استخراج شاخصه‌های زن مطلوب پرداخته شد؛ تا علاوه بر استحکام بخشی نظام خانواده، نگاه جامع و تکاملی ادیان در مقایسه با شاخصه‌های زن برتر در جوامع کنونی مشخص گردد.

در مقالات بالا به جنبه خانوادگی مسئله اشاره شده است اما در پژوهش حاضر مسئله مورد بحث از سه جنبه فردی، خانوادگی و اجتماعی بررسی شده است.

برای هر انسان سه بعد یا نقش اصلی تعریف شده است و تکامل انسان با پذیرش و انجام درست مسئولیت‌های حاصل از این سه بعد ممکن می‌شود:

۱. بعد فردی که به عهده تک تک انسان‌هاست و با انجام آن‌ها توسط دیگران، آن تکالیف از او ساقط نمی‌شود. مانند انجام اعمال عبادی، نماز، روزه، آراستگی به فضائل و مکارم اخلاقی، پرهیز از گناهان و رذائل اخلاقی و... یعنی اگر تنها یک نفر در کره زمین زندگی می‌کرد همان یک نفر نیز وظیفه داشت تا ایمان و تقوا را در زندگی خود سرلوحه قرار دهد و از گناه معصیت دوری نماید.^۱

۲. بعد خانوادگی که در قالب نقش‌های پدر، مادر، همسر، فرزند، بستگان و خویشان متجلی می‌شود و هر انسانی که در این جایگاه قرار می‌گیرد و وظایف خطیری را به عهده خواهد داشت.

۳. بعد اجتماعی که تنها با زندگی جمعی معنا پیدا می‌کند و انسان در تعامل با سایر افراد و سرنوشت جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کند و محیط کاری و سازمانی خود نمی‌تواند بی‌تفاوت باشد و قصور و بی‌تفاوتی در مقابل رویدادها و مسئولیت‌های اجتماعی و وظایف محیط کاری نیز مواخذهات الهی را به همراه خواهد داشت.^۲

در این نوشتار برآنیم تا شاخصه‌های زن تراز قرآن را با تفکیک این سه بعد بیان کنیم.

همچنین باید گفت زن و مرد دارای اشتراکات نوعی و اختصاص‌های جنسیتی هستند. زن و مرد در انسان بودن مشترک و در ویژگی‌های جنسیتی متفاوت‌اند. از این رو امور مربوط به این دو نیز به دو قسم تقسیم می‌شود: امور انسانی مانند کرامت‌ها و فضیلت‌ها که اختصاص به زن و مرد ندارد و میان آنان مشترک است و امور جنسیتی که مربوط و مخصوص به جنس خاص است. بنابراین برخی از این شاخصه‌ها ممکن است برای زن و مرد مشترک باشد کمااینکه برخی دیگر تنها مخصوص بانوان می‌باشد.

شاخصه های فردی

در این قسمت به چند شاخصه فردی زن قرآنی اشاره می‌کنیم.

تقوا

۱. محمد نژاد، سید مهرعلی، درآمدی بر معاصر سازی سبک زندگی فاطمی، ص ۱۳۵-۱۳۶.

۲. همان.

خداوند در یک آیه از سوره حدید می‌فرماید: « يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ »؛ ای کسانی که به حق گرویدید، اینک خدا ترس و متقی شوید و به رسولش (محمد مصطفی صلی الله علیه و آله) نیز ایمان آرید تا خدا شما را از رحمتش دو بهره نصیب گرداند (یکی بر ایمان به رسولان پیشین و یکی بر ایمان به دین رسول ختمی مرتبت) و نوری شما را عطا کند که بدان نور راه (بهشت ابد) پیمایید و از گناه شما درگذرد، و خدا بسیار آمرزنده و مهربان است»^۱.

«تقوا موجب می‌شود که خدای متعال نوری را در قلب و زندگی و راه شما قرار دهد، تا بتوانید در پرتو آن نور حرکت کنید و راه زندگی را پیدا نمایید. بشر نمی‌تواند با سردرگمی حرکت کند. بدون شناختن مقصد و هدف، حرکت انسانی میسور نیست. این نوری که می‌تواند هدف و سرمنزل و راه را به ما نشان بدهد ناشی از تقوا و پرهیزگاری است. توصیه همه انبیا و اولیا به تقواست»^۲.

زن نمونه و شایسته از دیدگاه قرآن زنی است باتقوا که آن را در تمامی عرصه‌های زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی (روابط و مناسبات اقتصادی، سیاسی و فرهنگی) مراعات می‌کند. با اندک تأمل در آیات قرآن این حقیقت به دست می‌آید که تقوای پیشگی از ارزشمندترین و والاترین منزلت‌ها برای انسان‌ها از زن و مرد می‌باشد: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتَّقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ»؛ ای مردم، ما همه شما را نخست از مرد و زنی آفریدیم و آن گاه شعبه‌های بسیار و فرق مختلف گردانیدیم تا یکدیگر را بشناسید، همانا بزرگوار و با افتخارترین شما نزد خدا با تقواترین شمایند، همانا خدا کاملاً دانا و آگاه است»^۳.

در این آیه کریمه زنان و مردان هم ردیف یکدیگر قرار داده شده و خداوند سبحان از نظر پاداش فرقی بین آنها نگذاشته است. بلکه قلم قرمز بر تمام امتیازات ظاهری و مادی کشیده و اصالت و واقعیت را به مسئله تقوا و پرهیزکاری می‌دهد.^۴

۱. حدید: ۲۸.

۲. بیانات رهبری در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۰/۱۱/۱۳۶۹.

۳. حجرات: ۱۳.

۴. Old.kaums.ac.ir. شان و مقام زن از منظر آیات قرآن.

تقویت ایمان و معنویت

«در زمینه مسائل معنوی زنان جزو پیشگامان حرکت معنوی انسان به سوی پیشرفت‌ها هستند. آنجایی که بحث ایمان و اسلام و صبر و صدق و مجاهدت در راه به دست آوردن ارزش‌های انسانی و اسلامی و معنوی است می‌فرماید: «إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا؛ همانا کلیه مردان و زنان مسلمان و مردان و زنان با ایمان و مردان و زنان اهل طاعت و عبادت و مردان و زنان راستگوی و مردان و زنان صابر و مردان و زنان خدا ترس خاشع و مردان و زنان خیر خواه مسکین نواز و مردان و زنان روزه‌دار و مردان و زنان با حفاظ خوددار از تمایلات حرام و مردان و زنانی که یاد خدا بسیار کنند، بر همه آنها خدا مغفرت و پاداشی بزرگ مهیا ساخته است.»^۱ در این آیه ده عنوان برای ارزش‌های معنوی ذکر می‌شود: اسلام، ایمان، قنوت، صدق، صبر، خشوع و دیگر چیزها. زن و مرد در این میدان دوش به دوش حرکت می‌کنند و پیش می‌روند؛ هر دو را ذکر می‌کند. این بت مردگرایی را که در جاهلیت‌ها همیشه به وسیله مردان و حتی به وسیله زنان پرستیده می‌شد، اسلام در این آیات می‌شکند»^۲.

معنویت، محصول مواجهه جان آدمی با نشئه قدسی جهان و جهان قدسی است. این مواجهه موجب پرورش جان آدمی و برترین نیاز درونی اوست. عامل محرک این مواجهه طیف گسترده‌ای از پدیده‌های تکوینی و تشریحی است؛ از مناسک دینی گرفته تا زیبایی غروب آفتاب و تا صدایی موزون و دل‌انگیز. دین به کمک معنویت درونی انسان‌ها تعادل آنان را در زندگی حفظ می‌کند و راه رشد را پیش چشمشان می‌آورد.^۳

انسان معنوی همیشه درصدد شناخت خود است، همانگونه که متون دینی اسلام بر معرفت و شناخت انسان تاکید می‌ورزند و می‌فرمایند: «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ؛ کسی که خود را شناخت خدایش را شناخته است.»^۴ و «وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ؛ و مانند آنان نباشید که به کلی خدا را فراموش کردند، خدا هم (حظاً روحانی و بهره ابدی) نفوس آنها را از یادشان برد، آنان به حقیقت بدکاران

۱. احزاب: ۳۵.

۲. بیانات رهبری در دیدار با بانوان، ۱۳۷۹/۶/۳۰.

۳. خسروپناه، عبدالحسین، عوامل و موانع ترویج معنویت، ص ۵۹.

۴. تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، غررالحکم و دررالکلم، ص ۵۸۸، ح ۳۰۱؛ ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ج ۶، ص ۱۵۴.

عالمند»^۱ همچنین انسان معنوی، با شناخت حضوری و واقعی که از خود دارد همواره در حال سیر صعودی و تکاملی خود است. انسان معنوی میان خود حقیقی و دارایی‌های خود تمایز قائل است. او شهرت، قدرت، سیاست، ثروت و امور دیگر را دارایی‌های خود می‌داند نه خود حقیقی در حالی که بسیاری از آدم‌ها جای این دو را تغییر می‌دهند و دارایی‌های خود را حقیقی می‌پندارند.^۲

مقام معظم رهبری درباره نقش معنویت در زندگی بشر می‌فرماید: «امکان ندارد بتوانید نقش معنویات را در زندگی بشر حذف کنید؛ چون عوامل معنوی بسیار اثرگذارند».^۳

خودسازی

«خودسازی و مراقبت از خود، اساس همه کارهاست که می‌تواند ان شاء الله همه ما را هدایت کند و خدای متعال بایستی کمک کند».^۴

محوری‌ترین وظیفه یک زن اصلاح و تربیت خودش است که اگر خودش را از درون بسازد، نقش‌های خانوادگی و اجتماعی در واقع جلوه و تجلی ابراز حالت‌های درونی و نفسانی او خواهد شد. خودسازی به معنای تصحیح نیت‌ها و انگیزه‌ها و جهت دادن به رفتار و فعالیت‌های خود در راستای هدف نهایی و قرب الهی است. از دیدگاه قرآن کریم تزکیه و خودسازی عامل رستگاری و نجات و راه نیل به سعادت حقیقی است و از سوی دیگر فساد اخلاقی ریشه هرگونه شقاوت و بدبختی است. خداوند در سوره «شمس» پس از یازده سوگند، جایگاه تهذیب و تزکیه را چنین بیان می‌کند: «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا. وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا؛ (قسم به این آیات الهی) که هر کس نفس ناطقه خود را از گناه و بدکاری پاک و منزّه سازد به یقین (در دو عالم) رستگار خواهد بود. و هر که او را (به کفر و گناه) پلید گرداند البته (در دو جهان) زیانکار خواهد گشت».^۵

در دین مبین اسلام، خودسازی مقدم بر دگر سازی است. حضرت علی (ع) درباره خودسازی راهبران جامعه می‌فرماید: «مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَامًا فَلْيَبْدَأْ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ وَ لِيَكُنْ تَأْدِيبُهُ بَسِيرَتَهُ قَبْلَ تَأْدِيبِهِ بِلِسَانِهِ وَ

۱. حشر: ۱۹.

۲. خسروپناه، عبدالحسین، عوامل و موانع ترویج معنویت، ص ۵۹.

۳. بیانات رهبری در دیدار با ورزشکاران، ۱۳۷۴/۶/۲۳.

۴. بیانات رهبری در دیدار با نمایندگان مجلس هشتم، ۱۳۸۷/۳/۲۱.

۵. شمس: ۹-۱۰؛ <https://hawzah.net>، جایگاه خودسازی، ۱۳۹۶/۸/۱۳.

مُعَلِّمٌ نَفْسِهِ وَ مُؤَدِّبُهَا أَحَقُّ بِالْإِجْلَالِ مِنْ مُعَلِّمِ النَّاسِ وَ مُؤَدِّبِهِمْ؛ کسی که خود را پیشوای مردم قرار داده باید پیش از آموزش دیگران، خود را آموزش دهد و پیش از آن که دیگران را با زبان، ادب بیاموزد. با کردارش ادب آموزد و البته آموزش دهنده و ادب آموز نفس خویش، بیش از آموزگار و ادب آموز مردم، شایسته تجلیل است.^۱

زنان به عنوان عنصران پیشتاز و رهبران معنوی جامعه بایستی ابتدا خودسازی و مراقبه داشته باشند چرا که؛ این راهبران وظیفه تعلیم دیگر افراد جامعه را به عهده دارند.

حسن خلق

«آنچه فرد و جامعه را به مقامات عالی می‌رساند اخلاق نیکوست».^۲

اخلاق نیکو یکی از صفات پسندیده در اسلام و از شیوه‌های مطلوب جاذبه دینی و فضائل انسانی است. در میان آداب اخلاقی و سنت‌های اجتماعی، حسن برخورد با مردم در اخلاق اسلامی جایگاه ویژه‌ای دارد و برای نیروهای مومن این موضوع حائز توجه است. در اهمیت حسن خلق همین بس که پیامبر گرامی اسلام (ص) فرموده است :

«افاضلکم احسنکم اخلاقاً الموطؤون اکنافاً، اللّذین یألفون و یؤلفون و توطأ رحالهم؛ برترین شما نیکوکارترین شما از نظر اخلاق است. آنان که خود را آماده خدمت کرده و با دیگران با الفت و مهربانی زندگی می‌کنند».^۳

رهبر انقلاب در نکته دیگری در رابطه با حسن خلق فرموده‌اند: « اخلاق نیکو هم فقط خوش اخلاقی با مردم نیست بلکه به معنای پروراندن صفات نیکو و خلیات فاضله در دل و جان خود و انعکاس آنها در عمل خود است».^۴ همینطور درباره معنی اخلاق فرموده اند: «اخلاق یعنی چه؟ یعنی حلم و بردباری، صبر و مقاومت، صدق و صفا، شجاعت و فداکاری، طهارت و پاکدامنی».^۵

۱. نهج البلاغه، ج ۷۳، ۱.

۲. بیانات رهبری در دیدار با بسیجیان، ۱۳۸۵/۱/۶.

۳. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۳۹۶، ح ۷۶.

۴. بیانات رهبری در دیدار با بسیجیان، ۱۳۸۵/۱/۶.

۵. بیانات رهبری در دیدار با اعضای مجمع عالی بسیج، ۱۳۹۳/۹/۶.

شاخصه‌های خانوادگی

خانواده بهترین کانون برای رشد زوجین و فرزندان می‌باشد. پس از ازدواج مسئولیت‌هایی نظیر خانه‌داری، همسرداری و تربیت فرزند به وجود می‌آید که در عین مهم و سنگین بودن، بر اساس فطرت و آفرینش زن وضع شده است.

همسرداری

«این را شما خانم‌ها بدانید وجود شما آن تحولی را در روحیات مرد به وجود می‌آورد که گاه هیچ عاملی نمی‌تواند آن تحول را ایجاد کند. شما می‌توانید دل مرد را گرم کنید و به او امیدواری به زندگی و شوق ادامه کار بدهید. اصلاً این در توان شما هست که در وجود مرد نیرو بدمید وجود شما اینقدر مهم است»^۱.

همسرداری در واقع مهارتی است که زن و شوهر با شناخت توانمندی‌ها، تفاوت‌ها و حساسیت‌های یکدیگر بتوانند به نیازهای جسمی، عاطفی، روانی و جنسی طرف مقابل پاسخ بدهند؛ به طوری که هر دو احساس رضایت خاطر کرده و به آرامش نسبی دست یابند.^۲

برای همسرداری مطلوب اصول مادی و معنوی متفاوتی ذکر شده است. در بعد مادی اصولی چون از خودگذشتگی، درک مشکلات زندگی، قناعت و ساده زیستی بیان شده است. همچنین در بعد معنوی نیز اصولی مانند یاور همسر بودن، عشق و محبت، اعتماد قلبی به همسر و ... مطرح می‌باشد.

فرزندآوری

«فرزندآوری یکی از مهمترین مجاهدت‌های زنان و وظایف آنان است؛ چون فرزندآوری در حقیقت هنر زن است؛ اوست که زحماتش را تحمل می‌کند. اوست که خدای متعال ابزار پرورش فرزند را به او داده است. صبرش را به

^۱ .<https://farsi.khamenei.ir> ، ۱۳۸۱/۱۱/۷

^۲ . باقری نژاد ایزدی، مریم، جهان تاب، طیبه، همسرداری مطلوب با تاکید بر سیره حضرت خدیجه (س)، ص ۵.

آن‌ها داده، احساساتش را به آن‌ها داده است. اگر چنانچه ما این‌ها را در جامعه به دست فراموشی نسپریم آن وقت پیشرفت خواهیم کرد»^۱.

فرزندآوری و تشکیل خانواده از جنبه‌های مهم زندگی به شمار می‌آیند. فرزند در خانواده ایرانی از اهمیت زیادی برخوردار است. خانواده‌هایی که فرزند دارند از سلامت روان، موقعیت اجتماعی، طول عمر بیشتر و تعاملات بیشتری برخوردارند. مادر شدن تاثیر زیادی بر سلامت زنان دارد و به اندازه موقعیت اجتماعی و اقتصادی افراد اهمیت دارد. اهمیت فرزندآوری تا جایی است که فرزندآوری منجر به افزایش انرژی، هدف‌داری و اثربخشی مادر می‌شود و مولد بودن و احساس جوانی و نشاط را در وی تقویت می‌کند. از بعد شخصیتی مادران دارای فرزند احساس قدرت و اعتماد به نفس بیشتری دارند. علاوه بر آن از نظر علمی پرهیز از باروری و فرزندآوری، شیردهی و ... بر سلامت جسم و روح بانوان تاثیرگذار است.^۲

تربیت فرزندان و انتقال ارزش‌ها

«بچه‌ها را متدین بار بیاورید، متدین بار آوردن بچه‌ها همان چیزی است که می‌تواند آینده این کشور را آباد کند»^۳.

اساس امنیت عالم به تعلیم و تربیت برمی‌گردد. اگر تعلیم و تربیت براساس الگوی صحیح انسانی باشد، انسان -هایی به وجود خواهند آمد که در مقابل موج خواهند ایستاد و جلوی پیدایش طوفان‌های آینده را خواهند گرفت. کشوری که می‌خواهد از هر لحاظ جهانی شود، به تمدنی نیاز دارد که جهانی باشد و از جنس توحید و توجه به خدا. لازمه ایجاد تمدن جهانی، امنیت است و امنیت به قدرتی ماورایی نیاز دارد که کسی بر آن تسلط نداشته و خودش بر خودش مسلط باشد به نحوی که، نفسانیات بر او غلبه نکند و بتواند ضامن امنیت عالم باشد. اگر این تمدن بخواهد در عالم پایه‌گذاری شود آغازگر آن برنامه‌ریزی برنامه‌های تربیتی برای بچه‌هاست.^۴

بی‌تردید سرنوشت هر انسانی ریشه در خصلت‌های کسانی دارد که در دوران طفولیت، نزدیک‌ترین انسان‌ها به او بوده‌اند. از طرف دیگر در این دوران مادر نزدیک‌ترین فرد به انسان است و نقش سازنده وی در تعیین مسیر

۱. بیانات رهبری در دیدار با جمعی از مداحان، ۱۳۹۲/۲/۱.

۲. پورطاهرزاده، تربیت فرزند، goldonn.ir.

۳. <https://farsi.khamenei.ir>، ۱۳۸۴/۲/۱۲.

۴. حائری شیرازی، محی الدین، عمرانیان، سید مصطفی، تربیت دینی کودک، ص ۱۱-۱۲.

زندگی فرزندی، انکار ناپذیر است.^۱ بی‌شک والدین و به خصوص مادران به دلیل اینکه بیشترین تعامل و ارتباط را با فرزندان دارند نقش مهمی را در انتقال ارزش‌های دینی، عاطفی، اجتماعی و اخلاقی به آنها ایفا می‌کنند. لذا غفلت از این مسائل پیامدهای ناگواری چون بی‌هویتی، مفاسد اخلاقی و اجتماعی و ... را به دنبال خواهد داشت.

تامین و حفظ عاطفه و آرامش خانه

«زن مسلمان باید در محیط خانه، دل آرام شوهر و فرزندانش باشد؛ مایه آرامش زندگی و آسایش محیط خانواده باشد؛ در دامن پرمهر و پر عطوفت و با سخنان پرنکته و مهرآمیزش، فرزندان سالمی را از لحاظ روانی تربیت کند؛ انسان‌های بی‌عقده، انسان‌های خوش‌روحیه، انسان‌های سالم از لحاظ روحی و اعصاب، در دامن او پرورش پیدا کنند و مردان و زنان و شخصیت‌های جامعه را به وجود آورد».^۲

خانواده‌ای موفق است که محل آرامش برای افراد خانه باشد. اسلام خانواده را مظهر انس، الفت و آرامش مرد و زن می‌داند که هر کدام با توجه به حدود و وظایف خود نقش خاصی برای اعتلای خانواده دارند. از نظر اسلام خانواده یک رکن بزرگ است. محیط امنی است که در آن هم فرزندان و هم پدر و مادر می‌توانند روح و فکر و ذهن خود را در این محیط امن و قابل اعتماد سالم نگه دارند و رشد دهند. وقتی خانواده سست شد نسل‌هایی که پشت سرهم می‌آیند بی‌حفاظ هستند. انسان برای تربیت، هدایت، تعالی و کمال است و این جز در محیط امن خانواده محقق نمی‌شود. بر این اساس یکی از علل خلقت زوجیت انسان این است که زن و مرد مایه انس و الفت و آرامش یکدیگر باشند. خداوند در سوره روم می‌فرماید: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ؛ و باز یکی از آیات (لطف) او آن است که برای شما از جنس خودتان جفتی بیافرید که در کنار او آرامش یافته و با هم انس گیرید و میان شما رأفت و مهربانی برقرار فرمود. در این امر نیز برای مردم بافکرت ادله‌ای (از علم و حکمت حق) آشکار است».^۳ با اینکه در این آیه همسران مایه سکون یکدیگر دانسته شده‌اند ولی در سوره اعراف این ویژگی فقط به زنان نسبت داده شده است و یکی از علل غایی آفرینش آن‌ها شمرده می‌شود. «هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلٌ خَفِيًّا فَهَمَّ بِهَا فَلَمَّا أَتَتْكَ دَعَاكَ اللَّهُ رَبُّهَا لئنِ آتَيْتَنَا صَالِحًا لَنُكَونَنَّ

۱. محمدنژاد، سید مهرعلی، درآمدی بر معاصر سازی سبک زندگی فاطمی، ص ۲۰۷.

۲. <https://farsi.khamenei.ir>، ۱۳۷۱/۹/۵.

۳. روم: ۲۱.

مِنَ الشَّاكِرِينَ؛ اوست خدایی که همه شما را از یک تن بیافرید و از (نوع) او نیز جفتش را مقرر داشت تا به او انس و آرام گیرد، و چون با او خلوت کرد باری سبک برداشت، پس با آن بار حمل چندی بزیست تا سنگین شد، آن گاه هر دو خدا و پروردگار خود را خواندند که اگر به ما فرزندی صالح (و تندرست) عطا کردی البته از شکرگزاران خواهیم بود»^۱. براساس این آیه زنان تسکین دهنده تلاطم درونی و روانی مردان هستند.^۲

شاخصه‌های اجتماعی

گرایش انسان به زندگی اجتماعی مبنای نیاز فطری و غریزی دارد و اسلام در پاسخ به این نیاز برای حضور اجتماعی افراد حدودی تعیین کرده است. به همین دلیل افراد جامعه، مردان و زنان، مکلف اند با عنایت به این حدود مستثنی نیستند.^۳

اشتغال

«بعضی‌ها از ما می‌پرسند: شما موافقید زن‌ها بروند کار کنند؟ ما می‌گوییم: البته. ما با بیکاری خانم‌ها مخالفیم، زن اصلاً باید کار کند. البته کار دو جور است: یکی کار داخل خانه و یکی کار بیرون خانه، هر دو کار است. اگر کسی استعداد دارد در کارهای بیرون از منزل باید انجام بدهد، خیلی هم خوب است منتها یک شرط دارد باید جوری باشد که این اشتغال_حتی در داخل خانه_به پیوند زن و شوهری لطمه‌ای نزند»^۴.

رهبری با تاکید بر اهمیت آرامش خانواده، توجه به آن را در اولویت قرار داده و حضور زن در خانه را مایه آرامش همسر و فرزندان دانسته‌اند که اگر از آرامش روحی و روانی برخوردار نباشد، نمی‌تواند این آرامش را به خانواده بدهد. همچنین مسئله اشتغال زنان را در صورتی پذیرفته‌اند که لطمه‌ای به امور زندگی مشترک و تربیت فرزندان وارد نکند. در این رابطه بر رعایت مسئله محرم و نامحرم نیز تاکید کرده‌اند.^۵

۱. اعراف: ۱۸۹.

۲. سمانچوه، پاناپا، جایگاه و نقش زن در آرامش خانواده، ص ۲۵.

۳. آهی، محمد، گفتمان قرآنی در ابعاد حضور اجتماعی زن، ص ۵۴۰.

۴. <https://farsi.khamenei.ir>، ۱۳۷۲/۱۱/۱۲.

۵. <https://farsi.khamenei.ir>، ۱۳۹۰/۱۰/۱۴.

شغل زن باید متناسب با توانمندی‌های او باشد. مقام معظم رهبری نگرش صحیح و منطقی به اشتغال زن را در نظر گرفتن عدالت دانسته‌اند و نه برابری جنسی زن و مرد. تاکید ایشان بر انتخاب مشاغلی است که با خصوصیات زن متناسب باشد. ایشان در این باره فرموده‌اند: «این چه افتخاری است برای زن که کاری را انجام بدهد که مردانه است؟ من متأسفم که گاهی خود خانم‌ها، خود بانوان، روی این مسئله حساسیت نشان می‌دهند که ما با مردها چه فرقی داریم؟»^۱

در حقیقت نگرش اسلام به اشتغال زن، نگرشی صحیح و منطقی است که با عدم اختلاط با مردان بیگانه و تناسب کار با شئون زنانه و در نظر گرفتن توانمندی جسمانی زن قابل پذیرش است. بنابراین اگر اشتغال زن موجب مفسده نباشد، با حفظ عفت و اخلاق عمومی بلامانع است.^۲

در سوره قصص گفته شده: «وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى يُصَدَرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ؛ و چون بر سر چاه آبی حوالی شهر مدین رسید آنجا جماعتی را دید که (حشم و گوسفندانشان را) سیراب می‌کردند و دو زن را یافت که دور از مردان در کناری به جمع آوری و منع اختلاط گوسفندانشان مشغول بودند. موسی گفت: شما اینجا چه می‌کنید و کار مهمتان چیست؟ آن دو زن پاسخ دادند که ما گوسفندان خود را سیراب نمی‌کنیم تا مردان گوسفندانشان را سیراب کرده باز گردند و پدر ما شیخی سالخورده و فرتوت است و مرد دیگری نداریم، ناچار ما را به شبانی گوسفندان فرستاده است.»^۳ قرآن کریم در این آیه شریفه به طور صریح به فعالیت اقتصادی زنان مشروعیت داده است. بنابراین دو مطلب از این آیه به خوبی قابل استنباط است: یکی اینکه چوپانی (فعالیت اقتصادی) در آن زمان برای زنان ممنوعیت نداشته و دیگر اینکه این کار فی‌نفسه مذموم نبوده است زیرا تحت ولایت شعیب نبی صورت گرفته است یعنی این آیه هم اصل فعالیت و هم نوع فعالیت را تعیین و تایید می‌کند البته مشروط به رعایت عفت.^۴

۱. بزرگخواه و دیگران، مولفه‌های فردی و اجتماعی در الگوسازی زن تراز اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری، ص ۱۳۴.

همان، ص ۱۳۵.^۲

قصص: ۲۳.^۳

۴. آهی، محمد، گفتمان قرآنی در ابعاد حضور اجتماعی زن، ص ۵۴۵.

حجاب و عفاف

«حجاب و عفاف و وجه تمایز میان زن و مرد، فاصله میان زن و مرد، در معرض سوء استفاده مردان قرار نگرفتن، خود را در حد وسیله التذاذ مردان بیگانه و زیاده طلب پایین نیاوردن و تحقیر نکردن جزو خصوصیات زن ایرانی و زن مسلمان امروز است»^۱.

داشتن حجاب یکی از مهمترین ارزش‌ها در دین مبین اسلام است که به زنان اجازه می‌دهد با حفظ جایگاه انسانی و بعد روحانی خود در فعالیت‌های گوناگون اجتماعی نقشی کارآمد و سازنده داشته باشند. زن بدون حجاب نمی‌تواند آزادی، کرامت و آرامش خود را پاس بدارد و حضور او مفید و سازنده نخواهد بود. مقام معظم رهبری در جایی دیگر می‌فرماید: «در مکتب اسلام، حفاظ و حجابی بین زن و مرد وجود دارد. این به معنای آن نیست که زنان عالم جداگانه‌ای غیر از عالم مردان دارند؛ نه، زنان و مردان در جامعه و در محیط کار، با هم زندگی می‌کنند، همه جا با هم سر و کار دارند؛ مشکلات اجتماعی را با هم حل می‌کنند؛ جنگ را با هم اداره می‌کنند و کردند؛ خانواده را با هم اداره می‌کنند و فرزندان را پرورش می‌دهند؛ اما آن حفاظ و حجاب در بیرون از محیط خانه و خانواده حتما حفظ می‌شود. این، آن نکته اصلی در الگوسازی اسلامی است. اگر این نکته رعایت نشود همان ابتدائی که امروز غرب دچار آن است پیش می‌آید. اگر این نکته رعایت نشود، زن از پیشتازی در حرکت به سمت ارزش‌ها که در ایران اسلامی دیده شده باز خواهد ماند. غربی‌ها مایلند با تمام توان، آن نکته را هم در جایی به نحوی نسبت به هر کسی رسوخ دهند»^۲.

قرآن کریم با سفارش به مدیریت نگاه و رفتار، شرط رعایت آنچه در زیر مجموعه حجاب قرار می‌گیرد را نبود اختلاط می‌داند و این به معنای حضور نداشتن زن در فعالیت‌های اجتماعی نیست: «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَىٰ عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» و زنان مؤمن را بگو تا چشم‌ها (از نگاه ناروا) بپوشند و فروج و اندامشان را (از عمل زشت) محفوظ دارند و زینت و آرایش خود جز آنچه قهرا ظاهر می‌شود (بر بیگانه) آشکار نسازند، و باید سینه و بر و دوش خود را به مقنعه بپوشانند و زینت و جمال

۱. بیانات رهبری در دیدار با مداحان، ۱۳۹۶/۱۲/۱۷.

۲. بیانات رهبری در دیدار با پرستاران، ۱۳۷۰/۸/۲۲.

خود را آشکار نسازند جز برای شوهران خود یا پدران یا پدران شوهر یا پسران خود یا پسران شوهر یا برادران خود یا پسران برادران و پسران خواهران خود یا زنان خود (یعنی زنان مسلمه) یا کنیزان ملکی خویش یا مردان اتباع خانواده که رغبت به زنان ندارند یا اطفالی که هنوز بر عورت و محارم زنان آگاه نیستند (و از غیر این اشخاص مذکور احتجاب و احتراز کنند) و آن طور پای به زمین نزنند که خلخال و زیور پنهان پاهایشان معلوم شود. و ای اهل ایمان، همه به درگاه خدا توبه کنید، باشد که رستگار شوید»^۱ با دقت در این آیه می‌توان نتیجه گرفت که خداوند نه تنها زنان را به خانه‌نشینی و عزلت‌گزینی امر نکرده است، بلکه از حضور ایشان در اجتماع نیز منع نمی‌کند؛ اما حضور آنان در اجتماع و در کنار مردان را مشروط به رعایت حد و مرز میان زن و مرد یا همان حجاب رفتار و گفتار می‌داند.^۲

پیشتاز در میدان علم و فرهنگ

«خانم‌های باسواد مسلمان مومن درسخوانی که یا مشغول تحصیل‌اند و یا در دانشگاه‌ها، بهترین علوم را در بالاترین مدارج تدریس می‌کنند زیادند و این برای نظام اسلامی مایه افتخار است. خانم‌هایی هستند که بحمدالله بالاترین تخصص‌ها را در پزشکی و در علوم گوناگون در زمینه علوم انسانی، در زمینه علوم تجربی و در زمینه علوم گوناگون دیگر دارند. خانم‌هایی هستند که در زمینه علوم دینی پیشرفت کرده و به مراتب بالا رسیده‌اند. یک روز یک خانم بزرگوار در ایران- در اصفهان- بود به نام بانوی اصفهانی که خانم بسیار عالی مقامی بود. مجتهد و عارف و فقیه بود. اما فقط او بود. امروز بحمدالله دختران جوانی که در آینده‌ی نه چندان دور به مقامات عالی علمی، فقهی و فلسفی می‌رسند، بسیارند. اینها افتخار نظام اسلامی هستند؛ و پیشرفت زن یعنی این»^۳.

این جملات رهبر انقلاب اسلامی به روشنی نگاه ایشان به مسئله تحصیل و علم‌آموزی زنان در جامعه اسلامی را نشان می‌دهد. ایشان همواره از پیشگامان فرهنگ‌سازی رشد علمی زنان در جامعه بوده و هستند و اساساً پیشرفت بانوان در عرصه علم را یکی از دستاوردها و موفقیت‌های نظام جمهوری اسلامی می‌دانند. تمام آیات و روایاتی که درباره تحصیل علم و دانش وارد شده، همانند «یا ایها الناس» و «یا ایها الذین آمنوا» عمومی است و شامل زن‌ها هم می‌شود. اسلام «علم» را نور و «جهل» را ظلمت و علم را بینایی و جهل را کوری می‌داند. در

۱. نور: ۳۱.

۲. hawzah.net، حسینی باقرآبادی، حجاب و عفاف زنان در کلام مقام معظم رهبری، ۱۳۹۹/۴/۲۳.

۳. بیانات رهبری در دیدار با پرستاران، ۱۳۷۳/۷/۲۰.

قرآن آمده است: «قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لَأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ؛ بگو که آفریننده آسمانها و زمین کیست؟ بگو: خداست، پس بگو: آیا شما خدا را گذارده و غیر خدا (مانند بتان و فرعونان) را برای نگهبانی و یاری خود برگزیدید در صورتی که آنها بر سود و زیان خود هم قادر نیستند؟ آن گاه بگو: آیا چشم نابینا (ی جاهل) و دیده بینا (ی عالم) یکسان است؟ یا ظلمات (شرک و بت پرستی) با نور (معرفت و خدا پرستی) مساوی است؟ یا آنکه این مشرکان شریکانی برای خدا قرار دادند که آنها هم مانند خدا چیزی خلق کردند و بر مشرکان، خلق خدا و خلق شریکان خدا مشتبه گردید؟ (هرگز چنین نیست) بگو: تنها خدا خالق هر چیز است و او خدای یکتایی است که همه عالم مقهور اراده اوست»^۱ در آیه دیگر آمده است: «أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةً رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ؛ (آیا آن کس که شب و روز به کفر و عصیان مشغول است بهتر است) یا آن کس که ساعات شب را به طاعت خدا به سجود و قیام پردازد و از عذاب آخرت ترسان و به رحمت الهی امیدوار است؟ بگو: آیا آنان که اهل علم و دانشند با مردم جاهل نادان یکسانند؟ منحصرًا خردمندان متذکر این مطلبند»^۲ وقتی علم در دیدگاه اسلام نور و بینایی است، دستیابی به آن بر هر مسلمانی فرض است. پس می توان گفت که از نظر اسلام تنها وظیفه مردان نیست که از ظلمت خارج شوند و به روشنایی برسند بلکه زنان نیز باید در این راه کوشش کنند.^۳

آگاه به مسائل سیاسی

«نقش اجتماعات زنان در پیروزی انقلاب، به احتمال زیاد از اجتماعات مخصوص مردان بیشتر بود. یعنی حضور زنان در مبارزات عمومی و سیاسی، یک نقش چند گانه داشت. مرد یک نفر بود و خودش می آمد در مبارزات یا در اجتماعات و راهپیمایی ها شرکت می کرد. همین و بس! اما وقتی زن خانه، خود را در مبارزه سهیم می دانست و وارد میدان می شد، در واقع خانه ای را که در آن، مرد و زن و فرزندان هستند، به صحنه می آورد و خانواده ای را در میدان مبارزه حاضر می کرد. در جنگ نیز همین طور بود. یعنی اگر خانواده های شهدا - مادران و همسران - صبر نمی کردند، جنگ دچار مشکلات بسیار بزرگی می شد. در آن مقطع، نقش زنان، بسیار برجسته بود. انقلاب و

۱. رعد: ۱۶.

۲. زمر: ۹.

۳. الهامی، داوود، علم آموزی زن از دیدگاه اسلام، فصلنامه پیام حوزه، شماره ۲۵، ۲.

جنگ، زنان ما را در جامعه از آگاهی و رشد سیاسی برخوردار کرد. زن، وقتی با سواد باشد و از آگاهی سیاسی برخوردار شود، کسی نمی‌تواند به آسانی به او زور بگوید و حَقّش را پایمال کند. اینها غنیمت‌هایی بود که در انقلاب برای زنان پیش آمد.^۱

زنان عهده‌دار نقش تربیتی جامعه بوده و این زنان هستند که مسئولیت مهم تربیت افراد جامعه را بر دوش دارند چرا که انسان‌ها در خانواده تربیت می‌شوند و سپس وارد اجتماع می‌گردند و زن به عنوان مدیر خانه و در جایگاه مادر که بیشترین تاثیر را در خانه دارد می‌تواند بالاترین نقش را در این زمینه ایفاء نماید. از این رو لازم است که زنان و مادران نسبت به مسائل روز نیز آگاه باشند و نسبت به مسائل سیاسی، جریان‌شناسی‌ها، فرصت‌شناسی، دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی و دیگر موارد، بصیرت داشته باشند. بی‌شک یک مادر و همسر بصیر می‌تواند خانواده و جامعه‌ای بصیر تربیت کند لذا نقش پررنگ‌تری نسبت به مردان دارد. نمونه‌های قرآنی و اسلامی آن هم وجود دارد. حضرت زهرا (س) تنها یک همسر و مادر نمونه نبود بلکه زمانی که نیاز بود برای دفاع از حق با بصیرت فاطمی وارد میدان شد. این نشان دهنده عمق آگاهی سیاسی این بانوی بزرگوار بود. زینب کبری (س) نیز الگوی دیگری در این زمینه است چرا که با بینش سیاسی و بصیر خاص خود باعث شد تا قیام کربلا برای همیشه در تاریخ تثبیت و اثربخش باشد. رهبر انقلاب درباره این بانوی بزرگوار فرموده‌اند: «زینب کبری یک نمونه‌ی برجسته‌ی تاریخ است که عظمت حضور یک زن را در یکی از مهمترین مسائل تاریخ نشان می‌دهد. اینکه گفته می‌شود در عاشورا، در حادثه‌ی کربلا، خون بر شمشیر پیروز شد - که واقعاً پیروز شد - عامل این پیروزی، حضرت زینب بود؛ و آلا خون در کربلا تمام شد. حادثه‌ی نظامی با شکست ظاهری نیروهای حق در عرصه‌ی عاشورا به پایان رسید؛ اما آن چیزی که موجب شد این شکست نظامی ظاهری، تبدیل به یک پیروزی قطعی دائمی شود، عبارت بود از منش زینب کبری؛ نقشی که حضرت زینب بر عهده گرفت؛ این خیلی چیز مهمی است. این حادثه نشان داد که زن در حاشیه‌ی تاریخ نیست؛ زن در متن حوادث مهم تاریخی قرار دارد».^۲

۱. بیانات در جمع زنان شهر ارومیه، ۱۳۷۵/۶/۲۸.

۲. بیانات رهبری در دیدار با جمعی از پرستاران نمونه کشور، ۱۳۸۹/۲/۱.

نتیجه‌گیری

زن تراز قرآن کسی است که علاوه بر فرزندپروری و همسررداری از جنبه‌های علمی، حضور اجتماعی به شکل صحیح، بینش و بصیرت، قدرت تربیت و شجاعت را داشته باشد. لذا می‌بایست ابتدا در بحث شاخصه‌های فردی به تقویت ایمان و معنویت، تقوا، حسن خلق و خودسازی بپردازد چرا که این خودساختگی مقدمه دگرسازی و جامعه سازی است. در بعد خانوادگی نیز علاوه بر همسررداری نیکو و فرزندآوری، تامین و حفظ عاطفه و آرامش خانه به عهده زن است چرا که خداوند متعال این قدرت را درون زن به طور ذاتی قرار داده است. همچنین زن به عنوان مادر باید در فرایند تربیت فرزندان ارزش‌های دینی و ملی را به نسل بعدی منتقل کند. در بعد اجتماعی نیز شاخصه‌هایی چون بحث اشتغال زنان و پیشتازی در عرصه‌های علمی و فرهنگی مطرح است که این دو مبحث باید قرین با مسئله رعایت حجاب و عفاف اسلامی باشد و در شاخصه دیگر نیز یک زن باید در مرتبه اول به عنوان عضوی از جامعه و در مراتب بعدی به عنوان همسر، مادر و ... آگاهی خود را نسبت به مسائل سیاسی زمان و مکان بالا ببرد.

مسئله ویژگی‌ها و شاخصه‌های زن تراز قرآن بیشتر می‌باشد که در این نوشتار به اختصار و کلیت بیان شد اما زنان با پایبندی به این شاخصه‌ها و با توکل بر خداوند متعال و عنایات الهی می‌توانند سهم عظیمی در ایجاد تمدن نوین اسلامی داشته باشند و قدمی بزرگ در نزدیک کردن فرج صاحب الزمان (عج) بردارند.

فهرست منابع

* قرآن کریم

* نهج البلاغه

منابع فارسی

- (۱) الهامی، داوود، «علم‌آموزی زن از دیدگاه اسلام»، فصلنامه پیام حوزه، شماره ۲۵، ۱۳۷۸ه.ش.
- (۲) آهی، محمد، «گفتمان قرآنی در ابعاد حضور اجتماعی زن»، زن در فرهنگ و هنر، دوره ۸، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۵ه.ش.
- (۳) باقری‌نژاد ایزدی، مریم، جهان‌تاب، طیبیه، «همسررداری مطلوب با تاکید بر سیره حضرت خدیجه (س)»، یزد: بی نا، دی ماه ۱۴۰۰ه.ش.
- (۴) بزرگخواه، ندا، حافظی نسب، زهرا، قنبری، مرضیه، «مولفه‌های فردی و اجتماعی در الگوسازی زن تراز اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری»، مطالعات تربیتی و روانشناختی خانواده، سال دوم، شماره دوم، بی تا.
- (۵) حائری شیرازی، محی‌الدین، عمرانیان، سید مصطفی، تربیت دینی کودک، دفتر نشر معارف، چاپ اول، ۱۳۹۷ه.ش.
- (۶) خسروپناه، عبدالحسین، «عوامل و موانع ترویج معنویت»، فصلنامه حصون، شماره ۱۶، بی نا، تابستان ۱۳۷۸ه.ش.
- (۷) سمانچوه، پاناپا، «جایگاه و نقش زن در آرامش خانواده»، فصلنامه تخصصی پژوهش‌های اسلامی جنسیت و خانواده، سال دوم، شماره سوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۸ه.ش.
- (۸) عبداللهی، طاهره، دوماری، نفیسه، «شاخصه‌های زن مطلوب از منظر قرآن و عهدین»، دوفصلنامه تخصصی پژوهش‌های اسلامی جنسیت و خانواده، سال دوم، شماره سوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۸ه.ش.
- (۹) عزیزی، شهناز، «زن تراز و مطلوب قرآنی و دینی براساس الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت»، ششمین همایش بین‌المللی مطالعات اجتماعی-تربیتی در جهان اسلام، ۱۳۹۹ه.ش.
- (۱۰) محمد نژاد، سید مهرعلی، درآمدی بر معاصر سازی سبک زندگی فاطمی، تهران: سنا، ۱۳۹۸ه.ش.

منابع عربی

(۱) تمیمی آمدی، عبد الواحد بن محمد، **غرر الحکم و درر الکلم**، قم: موسسه فرهنگی دارالحدیث، چاپ هشتم، ۱۳۹۵هـ.ش.

(۲) ری شهری، محمد، **میزان الحکمه**، جلد ۶، قم: دار الحدیث، چاپ اول، ۱۴۱۶هـ.ق.

(۳) مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، بهبودی، محمد باقر، **بحار الانوار**، جلد ۷۱، تهران: اسلامیه، چاپ سوم، ۱۳۷۵هـ.ش.

سایت ها

۱. goldonn.ir.
۲. hawzah.net.
۳. <https://farsi.khamenei.ir>.
۴. Old.kaums.ac.ir.